УДК 811.161.2'373.46:316.77:351:004(477) **Д. Р. Крохмальний**

ТЕРМІНОСИСТЕМА ЦИФРОВОЇ ДЕРЖАВИ: ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ

У статті – спроба окреслити структуру української термінології, що використовується в галузі державного управління, комунікації державних органів із суспільством. Автор дійшов до висновку, що нова терміносистема має подібну структуру до більшості терміносистем української мови (хоч значна частина лексем іншомовного походження, але структура термінів цифрової держави має форми, характерні для більшості українських терміносистем (однослови, композити, абревіації), словосполуки мають різну конфігурацію (двослівні, багатослівні), відзначено оригінальні гібридні композиції (кирилично-латинські, утворені внаслідок поєднання методів неймінгу брендів й офіційно-ділової термінології)), таке явище набуває рис нової філософії взаємодії в умовах інформаційного суспільства, яке невпинно розвивається.

***Ключові слова**: українське термінознавство, цифрова держава, структура терміносистеми, лексика інформаційного суспільства, ДІЯ.*

Krokhmalnyi, D. Terminological System of the Digital State: Structural Features. *The study is devoted to a highly relevant issue: examining the structure of Ukrainian terminology used in the fields of public administration and social communications amid the application of information technologies in Ukraine. The author sets the task of outlining the features of terminology formation in the context of the dynamic unfolding of digitalisation processes in Ukraine. The specifics of a new type of online social communication, the creation and functioning of terms in the processes of interaction between the "state" and the "citizen", services, and new opportunities– these conditions and technological phenomena create and encourage the active use of a new, dynamic terminological system, [including the use of] the Latin formant "e-" (an abbreviation for electronic) as a prefixoid. Online public services (as of the end of March 2026 – 94 active projects) develop interaction algorithms, introduce new lexemes, digitise traditional concepts, and adapt traditional terms to the digital environment.*

In conclusion, the new terminological system has a structure similar to most terminological systems in the Ukrainian language; a significant portion of the lexemes is of foreign origin; the structure of digital state terms exhibits forms characteristic of most Ukrainian terminological systems (single-word terms, composites, abbreviations), while word combinations have various configurations (two-word, multi-word). Original hybrid compositions are noted (Cyrillic-Latin, formed by combining brand naming methods with official business terminology). The combination of a Latin letter and a Cyrillic word connected by a hyphen (graphic hybridisation) functions as the

https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.24

name of a specific service that has transitioned into the digital dimension (this refers to the international standard for designating digital analogues of traditional phenomena using the Latin formant "e-" as a prefixoid, an abbreviation for electronic. E.g.: e-governance [е-урядування], e-petition [е-петиція], e-declaration [е-декларування], etc.). The terminological system of the digital state possesses an important feature: it is not merely the result of naming digitised traditional public services; it is a new, continuously developing philosophy of interaction within an information society.

Keywords: *Ukrainian terminology studies, digital state, structure of the terminological system, vocabulary of the information society, ДІЯ (Diia).*

Вступ

Сьогодні з'явилися нові терміносистеми, які виникли не перетині різних наук. Вони мають свої особливості як технічного, так і мовного плану, пов'язані з новими галузями знань, що виникли й активно функціонують останнім часом у світовому просторі, зокрема й в Україні. До них належать термінологічні системи ринкової економіки, права, інформаційних технологій, державного управління. Розгляд цих терміносистем – важливий, актуальний, особливо цікавою є структура термінів цифрової держави. Українські вчені звертаються до розгляду термінів державного управління (Коцюба, 2002), інформаційних технологій, зокрема питань класифікації комп'ютерних термінів (Ментинська, 2020), комп'ютерного сленгу (Федушко, 2026, Ярощук, 2012), понять і явищ інформаційного суспільства (Данильян, 2008; Петрухно, 2014) та ін. **Мета статті** – проаналізувати структурні особливості терміносистеми цифрової держави. Для цього фокусуємо нашу роботу на такі **завдання**: окреслити закономірності входження нових лексем у терміносистему; встановити особливості форм і специфіку конфігурацій термінолексики цифрової держави.

Методи дослідження

У статті використано *метод структурного аналізу* для класифікації термінів на однослови, композити та юкстапозити. Також застосовано *лінгвістичне спостереження* та *описовий метод* для виявлення етимології запозичень і тлумачення понять цифрової держави.

Виклад основного матеріалу

Статус нового в лексиці базується на головній ознаці нового слова, за твердженням М. Медведь, є так звана ознака об'єктивної новизни, яка припускає відсутність певної одиниці в лексичній системі

мови, що дозволяє носіям мови сприймати її як нову. Ознаками, які засвідчують процес інтенсивного входження нового слова в лексичну систему мови, є: 1) його висока частотність уживання; 2) використання в текстах різних жанрів і різної стильової належності; 3) словотвірна активність, здатність виступати мотиваційною базою для творення похідних слів; 4) закріплення за ним нових значень і переносних уживань; 5) здатність уступати в синтагматичні зв'язки з іншими словами (Медведь, 2017: 233).

Усі ці ознаки можна спроєктувати на терміносистему цифрової держави, яка з'явилася в Україні в перші десятиліття XXI століття й пов'язана з оцифровуванням усіх послуг для полегшення ведення ділової документації. *ДІЯ* – це екосистема, створена Міністерством цифрової трансформації України, яка містить понад 70 онлайн-сервісів для громадян та бізнесу. Це перший масштабний проєкт, пов'язаний із цифровою грамотністю громадян. Оскільки це нова система, то, відповідно, вона має нові містить нову термінологію, з якими варто ознайомитися, покласифікувати їх та прокоментувати. Слід також відзначити, що основна маса нових лексем прийшла до нас з англійської мови, хоча корені більшості з них сягають класичних чи індоєвропейських основ. *Закон «Про застосування англійської мови в Україні» офіційно закріплює статус англійської як мови міжнародного спілкування, що спрощує використання оригінальних термінів у державному управлінні. Використання оригінальних абревіатур допомагає уникнути плутанини при порівнянні показників України з іншими країнами у звітах ООН чи інших міжнародних організацій.* Сьогодні комбінація англійських абревіатур в українських терміносистемах не лише можлива, а й активно використовується, особливо у сферах цифрової трансформації, міжнародних рейтингів і *статистики. У наукових і технічних текстах допускається використання латинської абревіатури, наприклад EPI або EGDI, без транслітерації, якщо вона є міжнародним стандартом. Найпоширенішим є варіант, коли після повного українського перекладу в дужках зазначається оригінальна англійська назва та її абревіатура. Наприклад: CDTO (Chief Digital Transformation Officer) – заступник керівника органу влади (міністерства, ОДА або міської ради) з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації. Це ключова посадова особа, яка впроваджує цифрову стратегію в конкретній сфері.* IBAN

(International Bank Account Number) – міжнародний стандарт номера банківського рахунку. В Україні використовується як єдиний стандарт для всіх платежів, включно зі сплатою податків через «Дію».

Структура термінів цифрової держави має усі форми, характерні для більшості українських терміносистем: однослови (переважають запозичені: ***бот –*** це скорочення від *робот*. Сьогодні *бот* – це спеціальна програма, яка автоматично виконує дії за певним розкладом або у відповідь на зовнішні подразники, ***стек*** (Stak) (набір технологій, на яких побудований певний державний сервіс), ***тег*** (Tag) (мітка для пошуку даних у реєстрах); ***хаб*** – (Hub) (вузол, центр діяльності); композити: ***бекенд*** ((Backend) – закулісна частина сайту, сервери, бази даних і логіка, яка забезпечує роботу серверу; ***метадані*** – «дані про дані» – Структурована інформація, що описує, роз'яснює та полегшує пошук, використання або управління інформаційним ресурсом (наприклад, дата створення документа, автор, формат); ***відеоконтролер*** – пристрій, що формує зображення у відеопам'яті; юкстапозити: ***гіг-контракт*** – особлива форма трудового договору, запроваджена в режимі Дія.City; ***сервіс-дизайн*** – методологія проєктування державних послуг, що базується на дослідженні досвіду користувача, тестуванні прототипів і створенні максимально зручного інтерфейсу; ***смарт-контракт*** (у публічному адмініструванні) – комп'ютерний алгоритм, призначений для автоматичного укладення та виконання угод між державою та суб'єктом (наприклад, автоматична виплата субсидії при настанні певних умов).

Словосполуки різної конфігурації: двослівні: формули прикметник + іменник (***базові реєстри*** – головні державні бази даних (наприклад, демографічний реєстр, Реєстр нерухомості), які є першоджерелами інформації про громадян і майно); ***електронна ідентифікація*** (eID) – процес розпізнавання користувача в інформаційній системі за допомогою електронних ідентифікаційних даних, що дозволяє однозначно встановити особу; ***цифрова трансформація*** – глибока реорганізація бізнес-процесів і державних послуг із використанням цифрових технологій); іменник + іменник: ***держава в смартфоні*** – стратегічна концепція, згідно з якою взаємодія громадянина з державою має бути максимально переведена в онлайн-формат, стаючи зручною, швидкою та прозорою; ***інтернет речей*** (IoT) – мережа фізичних об'єктів («речей»), оснащених сенсорами та ПЗ для обміну

даними (наприклад, розумні лічильники води, що передають показники комунальникам автоматично); ***проактивна послуга*** – послуга, яка надається державою автоматично або пропонується громадянину сама, без необхідності подавати заяву; багатослівні: ***автоматичне ухвалення рішень*** – алгоритмічний процес, коли комп'ютерна система на основі чітких критеріїв ухвалює адміністративне рішення без участі чиновника; ***цифрові права людини (Digital Rights)*** – розширення традиційних прав людини на цифровий простір (право на доступ до інтернету, право на забуття, право на захист персональних даних, право на шифрування); ***Всеукраїнська школа онлайн*** – вебплатформа для дистанційного та змішаного навчання учнів 5-11 класів і методичної підтримки вчителів, мета якої – забезпечити кожному українському учневі та вчителю рівний і безоплатний доступ до якісного навчального контенту; ***Освітня онлайн-платформа Zrozumilo!*** – безкоштовна онлайн-освіта для представників громадського сектору, органів державної та місцевої влади, освітян, студентства і молоді; ***суб'єкт надання адміністративної послуги*** – орган влади, який згідно із законом уповноважений надавати конкретну послугу (наприклад, Міграційна служба видає паспорт) тощо.

Особливість структури цієї терміносистеми полягає в тому, що аналогів їй не спостерігаємо в жодній іншій. Так, структури на кшталт ***Дія. City*** – спеціальний правовий та податковий режим для ІТ-індустрії в Україні, що створює сприятливі умови для ведення бізнесу, залучення інвестицій і розвитку технологічних компаній. Це гібридна композиція: термін поєднує кириличну назву материнського бренду з латинським компонентом *City* (або його транслітерованим варіантом «Сіті». Використання крапки (.) між компонентами – характерна риса цифрових брендів, що імітує структуру доменного імені або програмного коду. У правовому полі термін функціонує як спеціальний правовий режим, що закріплено в Законі України № 1667-IX. Аналогічно ***Дія. Освіта*** – платформа актуальних знань і навичок, де можна безоплатно здобути нову професію.

Окремі структури поєднують методи неймінгу брендів й офіційно-ділової термінології. Використання латинського форманта «*е-*» (скорочення від *electronic*) як префіксоїда. Це міжнародний стандарт для позначення цифрових аналогів традиційних явищ. Поєднання латинської літери та кириличного слова через дефіс називають ще

графічною гібридизацією. Сюди належать *е-урядування, е-петиція, е-декларування* та ін. *єВідновлення* (або *єОселя, єМалятко)* – це власна назва конкретної публічної послуги. У брендбуку Мінцифри та в медіа вона часто пишеться разом, де «*є*» виступає графічним маркером зручності («*сервіс уже* ***є***»). Наприклад: **е-Пенсія** – сервіс автоматичного призначення пенсії та доступу до пенсійної справи через вебпортал Пенсійного фонду або «Дію»; **єЧерга** – електронна система запису для перетину кордону вантажним транспортом й автобусами, що прибирає фізичні черги на митниці.

У цій терміносистемі натрапляємо й на абревіатури із цифрами. **G2C, G2B, G2G**. У термінах на кшталт G2B (Government-to-Business), B2B або C2C цифра «2» замінює прийменник «to», оскільки в англійській мові вони вимовляються однаково ([tu:]). Окрему увагу слід звернути на терміни із цифрами, напр. **Клієнт 4.0, Індустрія 4.0. Такий спосіб творення називається версіонуванням (від англ. versioning) або використанням номерів версій.** Сенс цифри: 1.0 – базова, початкова стадія; 2.0 – поява інтерактивності (термін Web 2.0); 4.0 – етап цифровізації, використання ШІ та автоматизації.

За твердженням української термінознавиці Ірини Кочан, сучасне термінознавство використовує «поміркований підхід, який передбачає впорядкування терміносистем, враховуючи історичні, національні, соціально-політичні чинники, вдало поєднуючи «своє» і «чуже» (Кочан, 2023). Таким чином, нова терміносистема поміркована намагається впорядкувати лексику, яка її динамічно наповнює. Ця думка, на наш погляд, влучно формулює вдале й ефективне входження терміноодиниць у терміносистему цифрової держави.

Висновки

У цій статті ми спробували проаналізувати структурні особливості терміносистеми цифрової держави. Під час аналізу ми виявили, що нові лексеми потрапляють до терміносистеми, як правило, з англійської мови; їхня формальна структура цілком відповідає більшості українських терміносистем; є цікаві приклади, коли деякі структури поєднують методи неймінгу брендів й офіційно-ділової термінології чи «версіоновані» терміни із цифрами. Терміносистема цифрової держави має важливу рису: це не просто наслідки процесів називання внаслідок активного розгортання цифровізації в державному масштабі, це новий світогляд, побудований на термінних

процесах у контексті розгортання глобальних мережевих технологій, а тому постає важливе перспективне завдання – комплексне дослідження термінолексики цифрової держави, класифікація, встановлення структурних і функціональних особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Данильян**, В. О. (2008). *Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз)*. Харків: Право. 2. **Коцюба**, Н. (2002). *Терміни і номени державного управління*. https://ena.lpnu.ua/bitstreams/a1a4dc9b-5262-482c-8acf-0d39ca9c8544/download 3. **Кочан**, І. (2023). Особливості опрацювання українських терміносистем на сучасному етапі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія, 2(50),* 257–263. 4. **Медведь**, М. (2017). Поняття нового терміна в сучасній українській літературній мові: основні ознаки, вимоги та особливості. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки*, *44*, 232–236. 5. **Ментинська**, І. Б. (2020). Тематична та лексико-семантична класифікація українських комп'ютерних термінів. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, 31(70), 2(1),* 26–31. http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2020_31(70)_2(1)__7 6. **Міністерство** цифрової трансформації України. (б. д.). *Дія. Цифрова громада*. Узято 17 лютого 2026 з https://thedigital.gov.ua/projects/technologies/diiatsyfrova-hromada 7. **Петрухно**, Ю. Є. (2014). Інформаційне суспільство: поняття, основні складові, характеристика. *Вісник ОНУ. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*, *19(1),* 127–133. 8. **Портал** Децентралізація. (б. д.). *База рішень органів місцевого самоврядування*. Взято 17 лютого 2026 з https://hromada.gov.ua/database/decision 9. **Федушко**, С. (2026). *Український комп'ютерний сленг*. WebStyleTalk. Узято з http://webstyletalk.net/node/5 10. **Шелепкова**, І. (2020). Основні способи термінотворення у нових терміносистемах ринкової економіки української мови. *Молодий учений. Філологічні науки*, *2(78),* 175–178. 11. **Ярощук**, Л. (2012). *Комп'ютерний сленг як форма молодіжного спілкування*. https://www.google.com/search?q=http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/web13/pdf/2012_1/Larysa_Yaroshcuk.pdf

REFERENCES

1. **Danylian**, V. O. (2008). *Informatsiine suspilstvo ta perspektyvy ioho rozvytku v Ukraini (sotsialno-filosofskyi analiz)* [Information society and prospects of its development in Ukraine (socio-philosophical analysis)]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian]. 2. **Kotsiuba**, N. (2002). *Terminy i nomeny derzhavnoho upravlinnia* [Terms and names of public administration]. Retrieved from https://ena.lpnu.ua/bitstreams/a1a4dc9b-5262-482c-8acf-0d39ca9c8544/download [in Ukrainian]. 3. **Kochan**, I. (2023). Osoblyvosti opratsiuvannia ukrainskykh terminosystem na suchasnomu etapi [Features of processing Ukrainian term systems at the present stage]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Filolohiia – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Philology, 2(50),* 257–263 [in Ukrainian]. 4. **Medved**, M. (2017). Poniattia novoho termina v suchasniy ukrainskiy literaturniy movi: osnovni oznaky, vymohy ta osoblyvosti [The concept of a new term in the modern Ukrainian literary language: main features, requirements and characteristics]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohiienka.*

Filolohichni nauky – Scientific works of Kamyanets-Podilsky National University named after Ivan Ohienko. Philological sciences, 44, 232–236 [in Ukrainian]. 5. **Mentynska**, I. B. (2020). Tematychna ta leksyko-semantychna klasyfikatsiia ukrainskykh kompiuternykh terminiv [Thematic and lexico-semantic classification of Ukrainian computer terms]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Filolohiia. Sotsialni komunikatsii – Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Social communications, 31(70), 2(1),* 26–31. http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2020_31(70)_2(1)__7 [in Ukrainian]. 6. **Ministerstvo** tsyfrovoi transformatsii Ukrainy. (n. d.). *Diia. Tsyfrova hromada* [Diia. Digital community]. Retrieved February 17, 2026, from https://thedigital.gov.ua/projects/technologies/diia-tsyfrova-hromada [in Ukrainian]. 7. **Petrukhno**, Yu. Ye. (2014). Informatsiine suspilstvo: poniattia, osnovni skladovi, kharakterystyka [Information society: concept, main components, characteristics]. *Visnyk ONU. Seriia: Bibliotekoznavstvo, bibliohrafoznavstvo, knyhoznavstvo – Herald of ONU. Series: Library science, bibliography, book science*, 19(1), 127–133 [in Ukrainian]. 8. **Portal** Detsentralizatsiia. (n. d.). *Baza rishen orhaniv mistsevoho samovriaduvannia* [Database of decisions of local self-government bodies]. Retrieved February 17, 2026, from https://hromada.gov.ua/database/decision [in Ukrainian]. 9. **Fedushko**, S. (2026). *Ukrainskyi kompiuternyi slenh* [Ukrainian computer slang]. VebStyleTalk. Retrieved from http://vebstyletalk.net/node/5 [in Ukrainian]. 10. **Shelepkova**, I. (2020). Osnovni sposoby terminotvorennia u novykh terminosystemakh rynkovoi ekonomiky ukrainskoi movy [Main methods of term formation in new terminology systems of the market economy of the Ukrainian language]. *Molodyi uchenyi. Filolohichni nauky – Young Scientist. Philological sciences, 2(78)*, 175–178 [in Ukrainian]. 11. **Yaroschuk**, L. (2012). *Kompiuternyi slenh yak forma molodizhnoho spilkuvannia* [Computer slang as a form of youth communication]. Retrieved from http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/period_vudannia/veb13/pdf/2012_1/Larysa_Yaroshtsuk.pdf [in Ukrainian].

Крохмальний Данило Романович – аспірант кафедри українського прикладного мовознавства, Львівський національний університет імені Івана Франка; вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000, Україна.

E-mail: danylokro@gmail.com

https://orcid.org/0000-0002-7167-4964

Krokhmalnyi, Danylo – PhD student at the Department of Ukrainian Applied Linguistics, Ivan Franko National University of Lviv; 1 Universytetska St., Lviv, 79000, Ukraine.

Дата першого надходження статті до видання – 30 березня 2026 р.
Дата прийняття статті до друку після рецензування – 14 квітня 2026 р.
Дата публікації статті у виданні – 25 квітня 2026 р.

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Крохмальний Д. Р. Терміносистема цифрової держави: особливості структури. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2026. Вип. 64. С. 332–339. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.24

APA: Крохмальний, Д. Р. (2026). Терміносистема цифрової держави: особливості структури. *Лінгвістичні дослідження, 64,* 332–339. DOI: https://doi.org/10.34142/23127546.2026.64.24